

17

Ledamoten Minja Koskelas motion om integrering av respekt för miljövården i stadens beslutsfattande

HEL 2024-005245 T 00 00 03

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige betraktar motionen som slutbehandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Minja Koskela och 24 andra ledamöter föreslår i sin motion att stadens personal och aktörer som genomför stadens underhåll utbildas genomgående om grunderna för att följa miljölagstiftningen och även om ansvar vid brott mot lagstiftningen. Stadens egna processer genomgås i syfte att säkerställa att värdefull natur inte längre kan bli förstörd av misstag. Staden förenhetligar sig i att iaktta miljölagstiftningens minimikrav samtidigt som den på ett ambitiöst sätt genomför den miljöpolicy som ingår i stadsstrategin. Motionen finns som bilaga 1.

Ambitiöst klimatansvar och naturskydd är en av prioriteringarna i Helsingfors stadsstrategi. Enligt strategin skyddar och värnar Helsingfors aktivt om sin mångsidiga natur, skyddar de värdefullaste områdena med stöd av naturskyddsprogrammet 2015–2024 genom att inrätta minst fem nya naturskyddsområden per år samt genomför ambitiöst åtgärdsprogrammet, som godkändes år 2021, för att trygga mångfalden i Helsingfors natur. Det konstateras i strategin att byggande inte anvisas till de värdefullaste naturområdena och att ett centralt mål är att planerat öka biodiversiteten och låta urskogar uppstå naturligt i skogar och på skogiga platser.

Stadens revisionsnämnd granskade i 2022 års utvärderingsberättelse hur planläggning av bostadsområden påverkar grönområdena. Den viktigaste frågan i bedömningen var om stadsmiljösektorn har säkerställt att grönområden bevaras eller ökas vid planläggning av bostadsområden. Enligt stadsstrategin ökas mängden träd och grönska i staden, nätverket av skogar och ängar förstärks och byggnadsverksamhet ska inte anvisas till de mest värdefulla naturområdena i Helsingfors. Å andra sidan har strategin som mål att öka antalet invånare i Helsingfors. Därför måste staden genom planläggning säkerställa att nya bostäder byggs.

Revisionsnämnden konstaterade som bedömningens slutsatser att stadsmiljösektorn i huvudsak har säkerställt att grönområden bevaras och grönskan ökas i planläggningen av bostadsområden i enlighet med

stadsstrategierna 2017–2021 och 2021–2025. Bebyggandet av de planlagda bostadsområdena leder dock sannolikt till att den sammanlagda grönytan i staden minskar. Detta beror på att målen för naturen och rekreatiomsområden vid planläggning måste sammanjämkas med andra mål som gäller bland annat bostadsproduktion.

Under behandlingen av revisionsberättelsen konstaterade stadsmiljönämnden att sektorn ska fortsätta att gynna sådana lösningar i generalplanläggningen och detaljplanläggningen som sparar eller ökar stadsnaturen eller parkerna i planområdet i så stor utsträckning som möjligt. Sektorn ska fortsätta arbetet med att fastställa de värdefullaste naturområdena i Helsingfors och ställa resultaten så snart som möjligt till förfogande för planläggarna samt säkerställa att planläggarna har tillräckligt med aktuell naturinformation att utnyttja. Sektorn tillämpar stadsmiljönämndens rekommendationer i stor omfattning.

Miljöskydd och naturvårdslagstiftning

Stadsstyrelsen godkände 4.3.2024 (§ 129) Helsingfors miljöskyddsmål 2040 som sätts upp på medellång och lång sikt för miljöskyddets olika delområden. Målen för miljöskydd 2040 kompletterar och preciserar stadsstrategin i fråga om miljöskydd. Dokumentet innefattar målen för stadsstrategin och sätter upp mål också för de delområden av miljöskydd som inte ingår i strategin. Målet om att skydda biodiversiteten har preciserats så att målet är att hejda förlusten av biologisk mångfald i Helsingfors före år 2030.

Enligt miljöskydds- och naturvårdslagstiftningen är centrala principer, skyldigheter och förbud som styr verksamheten skyldigheten att vara konsekvensmedveten, aktsam och försiktig samt att förebygga och minimera skador. De viktigaste bestämmelserna som genomför dessa är skyldigheten att vara konsekvensmedveten i 6 § och skyldigheten att förebygga och begränsa förorening av miljön i 7 § i miljöskyddslagen (527/2014), förbudet mot att äventyra vissa typer av naturvatten i 11 § i vattenlagen (528/2011) samt förbudet mot att försämra naturvärden som utgör grunden för skydd av ett område som hör till nätverket Natura 2000 i 34 §, förbudet mot att försämra strikt skyddade naturtyper i 65 §, fridlysningen av djur- och växtarter i 69 § och skyddet av förekomst-, föröknings- och rastplatser för vissa arter i 77–79 § i naturvårdslagen (9/2023).

Centrala utgångspunkter inom stadsmiljösektorn är att följa lagstiftningen samt främja stadsstrategin och de långsiktiga miljöskyddsmålen som preciserar och kompletterar strategin. Stadsstrategins mål och miljöskyddsmålen på högre nivå konkretiseras i åtgärder i delområdesprogram för miljöskydd och vid den årliga verksamhetsplaneringen.

11.12.2024

Såväl stadsstrategins som miljöskyddets långsiktiga mål har i Helsingfors satts upp avsevärt högre än vad som krävs i miljölagstiftningen.

Stadens miljövårdsmyndighet och NTM-centralen i Nyland övervakar att miljöskyddslagen och vattenlagen följs. Myndigheterna är självständiga och oberoende i sina lagstadgade uppgifter. NTM-centralen i Nyland utövar tillsyn över efterlevnaden av naturvårdslagen. Syftet med tillsynen är att säkerställa att miljölagstiftningen och myndighetsbestämmelserna följs och skadliga miljöförändringar förebyggs eller avhjälps. Miljöskyddsmyndigheten utövar tillsyn genom preliminära administrativa åtgärder, såsom anvisningar, rekommendationer, rådgivning och uppmaning, samt i sista hand genom tvångsåtgärder.

Beaktande av miljövärden i planeringen

Beaktande av naturbedömningar i de olika faserna av planeringen, förverkligandet och underhållet baserar sig på den uppdaterade naturinformationen om målområdena som vid behov kompletteras med ändamålsenliga naturutredningar. Vid generalplanläggning avgörs principerna för stadsutvecklingen på stadsstrukturens nivå varvid också behovet av information är på allmän nivå. Vid delgeneralplanläggning och utarbetande av planeringsprinciper och dispositionsplaner gäller planeringen områdesreserveringar och då behövs mer preciserad information än på generalplanenivå som utgångspunkt för planeringen och för att tillräckligt noggrant bedöma konsekvenserna. Detaljplaner har en direkt styreffekt på byggande, vilket samtidigt innebär att det finns behov av mer detaljerad information och vanligen också preciserande förklaringar om områdets specialdrag. Förutom planeringens precisionsnivå inverkar också områdets karaktär och känslighet för effekter på informationsbehovet.

Inom stadsmiljösektorn pågår ett utvecklingsprojekt som syftar till att säkerställa att den naturinformation som produceras i sektorn systematiskt samlas i naturdatasystemet och sektorns processer för planering, förverkligande och underhåll fastställs så att den samlade naturinformationen i naturdatasystemet blir beaktad i rätt fas av processen.

Helsingfors naturinformation har samlats i ett naturdatasystem som upprätthålls som en del av stadens karttjänst. De flesta av uppgifterna i systemet är offentliga, men information om vissa arter har begränsats endast för tjänstebruk. I den nationella tjänsten Laji.fi anges dessutom uppgifter om artobservationer som ska granskas som en del av helhetsbedömningen av målområdet. Också på Laji.fi har en del av uppgifterna begränsats endast för tjänstebruk.

Som en del av professionell planering på olika nivåer övervägs olika värden också ur en strategisk synvinkel. Det hör till planerarnas arbete

11.12.2024

inom stadsmiljösektorn att relatera olika och mångfacetterade värden till varandra. En strategisk naturbedömning hör till landskapsplaneringen när olika alternativ övervägs i förhållande till ett mer omfattande ekologiskt nätverk och till dess kopplingar och funktion. I planeringen av parker och grönområden följs principerna för hållbart miljöbyggande. Den primära utgångspunkten för principerna är att resursklokt bevara det som redan finns. Om det inte är möjligt att bevara befintliga strukturer är det näst bästa alternativet att renovera eller förbättra sådant som redan finns. Det sista alternativet är att riva det gamla eller att bygga nytt.

Beaktande av miljövärden i byggande och underhåll

Staden styr och begränsar klimatutsläpp från byggarbeten vid husbyggande och grundberedning. Klimatavtrycket för byggnadstiden för ett hus i ett stadsområde styrs genom planläggning, planbestämmelser, villkor för tomtupplåtelse, tomt- och byggtävlingar samt i stadens egna byggprojekt särskilt genom planeringsanvisningar. Helsingfors var den första staden i Finland att införa ett gränsvärde för klimatavtrycket för nya flervåningshus år 2023. Gränsvärdet för flervåningshus anges som ett krav i nya detaljplaner, och staden kan utfärda bestämmelser om klimatavtrycket vid tomttävlingar och i villkor för upplåtelse av tomter. Fastän det inte alltid är möjligt att bevara gamla byggnader är det ofta ett bättre alternativ att ändra byggnadens användningsändamål genom att bygga om och reparera med tanke på koldioxidutsläpp och stadens skiktade karaktär. Stadsmiljönämnden uppmanar staden till att förutsätta tillräckligt omfattande och genomskinliga fastighetsekonomiska utredningar av projekten, att ytterligare främja sektorns förmåga att bedöma fastighetsekonomi i sektorns egna invecklade projekt i vilka gammalt både rivs och bevaras och att komma med ekonomiska bedömningar som jämför möjligheterna att bevara och riva som stöd för beslutsfattandet.

Vid grundberedning använder staden endast återvunna bindemedel som gör det möjligt att minska koldioxidutsläppen från grundförstärkning till minst hälften av tidigare utsläppsmängd. Det är förbjudet att använda kalkbetong för grundstabilisering. I infraprojekt ska betong med låg kolhalt användas. Vid byggande av nya verksamhetslokaler och servicebyggnader för staden är E-talet 30 procent lägre än det nationella gränsvärdet.

I projekt för servicebyggnader kartläggs naturvärdena på tomten och i dess närhet i projektplaneringsfasen. En metod för kartläggning av naturvärden har varit i bruk sedan sommaren 2023, när ett krav om att införa metoden antecknades i stadens byggnadsordning. För byggande av infrastruktur har staden infört ett miljödokument som utarbetas i pro-

jektens planeringsfas. Alla miljösynpunkter som ska beaktas vid byggandet av projektet har samlats i dokumentet. I dokumentet anges bland annat miljöfaktorer som särskilt ska beaktas i varje byggnadsobjekt. Sådana är bland annat känsliga vattenobjekt, utrotningshotade arter och naturområden som ska skyddas. Byggherren ser till att entreprenören i projektet bemöter beställarens krav som anges i miljödokumentet med en miljöplan. Byggherren och övervakarna följer och övervakar hur miljöplanen implementeras i entreprenaderna. Vid behov förutsätter staden att entreprenören vidtar korrigerande åtgärder för att skydda miljövärdena.

Personalen utbildas omgående i att arbeta i enlighet med miljölagstiftningen. För entreprenader för stadens servicebyggnader gäller ett miljödokument för byggplatsen som innehåller krav på bland annat hantering av byggplatsvatten, skydd av växtlighet, hantering av kemikalier och sortering av avfall. Entreprenören upprättar en miljöplan och en avfallshanteringsplan för byggplatsen och staden följer hur planerna förverkligas under byggtiden. Helsingfors stad har förbundit sig till avtalet om utsläppsfria byggplatser (Green deal) och avtalets krav följs i entreprenaderna.

Huvudstadsregionens anvisningar om byggplatsvatten uppdaterades våren 2024 och har tagits i bruk i faser under sommaren och hösten 2024. Byggplatsvatten hanteras och behandlas särskilt omsorgsfullt i närheten av känsliga vattenobjekt, till exempel öringsbäckar, och det säkerställs att inga olägenheter medförs för dem. Dessutom utarbetades våren 2024 anvisningar om på vilka sätt fåglars och andra djurs bobygge ska beaktas vid byggande. Det sägs i anvisningarna bland annat på vilket sätt djurens bobygge ska beaktas och på vilka sätt man kan förutse att inte medföra olägenheter för bobygget. I planeringen beaktar sektorn även byggnadstillsynens anvisningar om fågelsäkert byggande som publicerades i februari 2024.

Miljö- och naturvärden beaktas i stor omfattning i underhållet av allmänna områden och i alla underhållsprocessens faser. Beaktandet av naturens mångfald är en central del av underhållsverksamheten. Staden strävar efter att främja det på många sätt, till exempel genom att öka mängden rötträd. Underhållet av allmänna områden upphandlas hos stadens eget affärsverk byggtjänsten Stara eller hos privata serviceproducenter. Entreprenadsdokument är ett centralt sätt att styra underhållsentreprenader.

Prioriteringarna i Helsingfors stadsstrategi och stadens miljömål har beaktats i entreprenadsdokumenterna för underhållsentreprenaderna. De viktigaste av dokumenterna är ett entreprenadavtal, ett entreprenadprogram, produktkort för entreprenaden och preciserande anvisningsbila-

gor. Alla arbeten i underhållsentreprenader ska organiseras så att miljön inte förorsakas onödiga olägenheter. Entreprenörerna ska följa miljölagstiftningen och miljöbestämmelserna samt bestämda anvisningar i all sin verksamhet.

I upphandlingsfasen för underhåll främjas miljö- och naturvärdena genom en kvalitetspoängsättning som syftar till att hantera miljöfrågor och trygga naturens mångfald. De miljöbestämmelser och anvisningar som ska följas i entreprenaden och underhållsentreprenadens mer preciserade innehåll fastställs i entreprenadsprogrammet. Entreprenören ska utarbeta ett miljöprogram för entreprenaden. Programmets syfte är att hjälpa entreprenören att minimera entreprenadens miljökonsekvenser, bli medveten om och förutse eventuella risker och förbereda sig på oväntade skador. Huvudentreprenören ska i miljöprogrammet beskriva till exempel områdets specialdrag (bland annat känsliga vattendrag och åtgärder i syfte att skydda vattendragen). Efterlevnaden av miljöprogrammet följs under entreprenaden som en del av både beställarens tillsyn och entreprenörens egenkontroll. Entreprenören ska dessutom fylla i entreprenadens miljörapport och rapportera om miljöfrågor regelbundet.

I produktkortet för underhåll anges mer preciserade kvalitetskrav på entreprenaderna. Kortet styr utförandet av uppgifterna i entreprenaden mer detaljerat produktvist. I produktkortet fastställs de lagar, förordningar och anvisningar som ska följas i byggarbetena. Miljö- och naturvärdena beaktas i produktkortet för underhåll. Till exempel tiderna för utförande av arbetena har noggrant bestämts med hänsyn till bland annat fåglarnas häckningstid och arbetenas konsekvenser för vattenkvalitet och vattenlevande organismer. Skyddade och utrotningshotade arter ska utredas innan underhållsåtgärder vidtas. Underhållsarbetena styrs dessutom genom mer detaljerade anvisningsbilagor, såsom bäckspecifika åtgärdsanvisningar och åtgärdskartor som har upprättats för 19 bäckar. Entreprenadsdokumenten uppdateras vid behov. Entreprenadsdokumenten kommer att granskas och uppdateras i fråga om miljöärenden åren 2025–2026 i samarbete med stadsmiljösektorns miljötjänster.

Anvisningarna om underhållsavtal preciseras vid behov under entreprenaden när noggrannare anvisningar är nödvändiga för att utföra arbetet. Beställaren följer regelbundet att entreprenadernas kvalitet stämmer överens med avtalen. En utvecklingsdag som årligen ordnas för entreprenörerna inom underhållet har hösten 2024 beaktande av naturvärden i underhållet som tema.

Stadsmiljösektorn har inlett ett projekt som har som mål att trygga förmedlingen av naturinformation. Projektet syftar till att förbättra förmed-

11.12.2024

lingen av naturinformationen i alla processfaser och säkerställa att naturinformationen är tillgänglig även inom underhållet av allmänna områden. I utvecklingsprojektet utarbetas verksamhetsätt och anvisningar med vilka beaktandet av naturinformationen säkerställs i åtgärderna inom underhållet och byggandet och i utomstående aktörers verksamhet. En del av projektet är att förbättra rapporteringen om och dokumenteringen av underhållsarbeten som påverkar natur- och vattenområden. I underhållet av allmänna områden har informeringen effektiviserats och samarbetet i miljöfrågor förbättrats. Av underhålls-entreprenörerna förutsätts rapportering av högre kvalitet än tidigare om åtgärder som påverkar miljön eller naturen. I utvecklingsprojektet främjas informationsutbytet och samarbetet inom sektorn i syfte att kunna säkerställa att naturinformationen förmedlas bättre än tidigare i alla skeden av stadsmiljöns livscykel.

Enligt 30 kap. 11 § 4 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsfullmäktige behandla svaret på en motion som undertecknats av minst 25 ledamöter. Stadsstyrelsens svar ska föreläggas stadsfullmäktige inom åtta månader från att motionen väckts.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Timo Lindén, stadssekreterare, telefon: 09 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Minja Koskelan aloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Utdrag

Utdrag

Den som väckt motionen

Bilagor till utdrag

Förslagstext